

Jasiewicz A. 1951. *Bluszcz*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 7 (9—10): 1—11.

Medwecka-Kornaś A., Myczkowski S. 1957. *W sprawie ochrony owocującego bluszczu na Pogórzu Karpackim*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 13 (6): 46—49.

Pacyna A. 1969. *Notatki florystyczne z Pogórza Wielickiego*. *Fragm. Flor. et Geob.* 15 (2): 147—151.

Pacyna A. *Flora wschodniej części Pogórza Wielickiego i przyległej części Beskidów*. Maszynopis.

Towpasz K. 1987a. *Notatki florystyczne z Jasła i okolic*. *Zesz. Nauk. UJ, Prace Bot.* 15: 87—91.

Towpasz K. 1987b. *Rośliny naczyniowe Pogórza Strzyżowskiego*. *Zesz. Nauk. UJ, Prace Bot.* 16: 1—160.

Naturalne stanowiska kwitnącego bluszczu *Hedera helix* w okolicy Wrocławia

Kwitnące i owocujące egzemplarze bluszczu pospolitego *Hedera helix* spotyka się głównie w południowej i zachodniej części kraju. Browicz i Gostyńska-Jakuszczyńska (1969) wymieniają zaledwie 31 naturalnych stanowisk tego typu, co nasuwać by mogło przypuszczenie, iż kwitnący bluszcz jest w Polsce rzadkością.

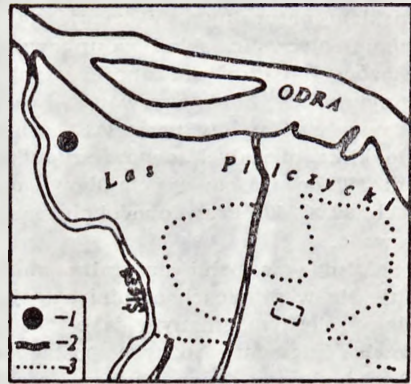
Dotkliwą lukę wypełnia jednakże praca Boratyńskiej (1987), podsumowująca dane z terenu całego kraju. Z Dolnego Śląska, gdzie znanych było tylko 7 stanowisk (Browicz, Gostyńska-Jakuszczyńska 1969, Mądalski, Ciaciura 1969, 1972), wymieniona autorka podaje już 38. Nadal jednak słabo pod tym względem poznane są tereny województwa wrocławskiego (4 stanowiska — Boratyńska 1987).

Dlatego też zdecydowano się opisać dwa nowe, naturalne stanowiska odnalezione podczas badań terenowych w okolicy Wrocławia.

Pierwsze znajduje się w gm. Miękinia, 200 m na południe od Wojnowic (ryc. 1). Rosną tu cztery egzemplarze o wymiarach $10 \times 0,2$, $12 \times 0,2$, $14 \times 0,36$ i $9 \times 0,16$. Wszystkie kwitną i owocują obficie już od wysokości 3 m nad ziemią. Pną się na wysokie (do 30 m) olsze czarne *Alnus glutinosa*, stanowiące fragment leśny o trudnej do ustalenia pozycji fitosocjologicznej (Matuszkiewicz 1981). Struktura drzewostanu z dominującą olszą wskazuje na łęg olchowy *Circaeo-Alnetum*, a w runie spotyka się perz psi *Elymus caninus*. Warstwę krzewów tworzy przede wszystkim czeremcha *Prunus padus* z udziałem porzeczki czerwonej *Ribes vulgare*, lipy drobnolistnej *Tilia cordata*, jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior* i bzu czarnego *Sambucus nigra*.

Ryc. 1. Stanowisko koło Wojnowic: 1 — drogi, 2 — linia kolejowa, 3 — granice lasu, 4 — stanowisko bluszczu. — Locality near Wojnowice: 1 — roads, 2 — train line, 3 — boundaries of forest, 4 — locality of *Hedera helix*

Ryc. 2. Stanowisko we Wrocławiu: 1 — stanowisko bluszczu, 2 — droga, 3 — granice lasu. — Locality in Wrocław: 1 — locality of *Hedera helix*, 2 — road, 3 — boundaries of forest

Tymczasem runo składa się głównie z gatunków rzędu *Fagetalia*, takich jak: miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, gajowiec żółty *Lamium galeobdolon*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, turzycza leśna *Carex sylvatica* oraz mech *Atrichum undulatum* i niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*. Pospolita jest w nim gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea* oraz takie gatunki wilgotnych łądów, jak: kokorycz pusta *Corydalis bulbosa* i pośrednia *C. intermedia*, zawilec żółty *Anemone ranunculoides* i ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*. Z innych gatunków leśnych wymienić należy: kłosownicę leśną *Brachypodium sylvaticum*, ziółc żółtą *Gagea lutea*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa* oraz płożący się wszędzie bluszcz. Rośnie tu również kilka gatunków nitrofilnych.

Mamy więc zapewne do czynienia z osuszonym lasem łągowym *Circaeo-Alnetum*, przechodzącym w łąk niski w podzespole kokoryczowym. Ponieważ w okolicy Wrocławia przebiega granica występowania łąki subkontynentalnego *Tilio-Carpinetum* oraz subatlantyckiego *Galio-Carpinetum*, określenie przynależności omawianego płatu jest trudne przy braku ich gatunków charakterystycznych.

Niemniej jednak bez wątplenia mamy tu do czynienia ze stanowiskiem naturalnym. Wskazuje na to zarówno sam charakter wystąpienia, otoczenie, skład gatunkowy fitocenozy, jak i brak kwitnących okazów bluszczu przy najbliższych zabudowaniach. Choć w pobliżu znajduje się odrestaurowany dworek, jednak z całą pewnością las lęgowy nie miał w przeszłości charakteru parkowego. W pobliżu rośnie kilka okazałych dębów szypułkowych *Quercus robur*, o obwodach pni 360 do 415 cm, i pomnikowy okaz świerka *Picea abies*, o wymiarach 32 × 260. Prawdopodobnie są to pozostałości dawnego lasu grądowego.

Drugie w pełni naturalne stanowisko kwitnącego bluszczu znajduje się w granicach administracyjnych Wrocławia, w niedużym kompleksie leśnym, znanym jako Las Pilczycki. Większą jego część stanowią fragmenty różnych postaci grądu *Galio (silvatici)-Carpinetum*. Dwa kwitnące okazy bluszczu, o wymiarach 12 × 0,07 i 13 × 0,09, rosną tu na klonach pospolitych *Acer platanoides*, ok. 250 m poniżej ujścia Słęzy do Odry. Trzeci okaz, mający wysokość 10 m, już wkrótce wykształcić może pędy z liśćmi generatywnymi.

W warstwie drzewostanu, poza panującym klonem, rosną także jesion pospolity, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, grusza *Pirus communis*. W warstwie krzewów i podrostu spotykamy też wiąz pospolity *Ulmus campestris* i bez czarny. W runie dominują bluszcz (w formie wegetatywnej) i bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*. O przynależności do zespołu *Galio (silvatici)-Carpinetum* decyduje obecność jego gatunku charakterystycznego — klonu polnego *Acer campestre* oraz *Dactylis glomerata* ssp. *aschersoniana* ze związku *Carpinion*. Z innych gatunków leśnych rosną: prosownica rozpięzchła *Milium effusum*, kłosownica leśna i podagrycznik pospolity.

O naturalnym charakterze omawianego zbiorowiska leśnego świadczy, poza składem gatunkowym, także obecność w bezpośredniej bliskości stanowiska kilku pomnikowych dębów szypułkowych o wymiarach: 20 × 411, 21 × 355, 21 × 352, 20 × 476 oraz lipy drobnolistnej — 25 × 403. Las ten stanowi jedną z ostatnich na terenie Wrocławia enklaw naturalnej roślinności i powinien zostać otoczony ochroną prawną, wraz z kwitającymi w nim okazami bluszczu.

Krzysztof Świerkosz

WAŻNIEJSZE PIŚMIENNICTWO

- Boratyńska K. 1987. Kwitnące i owocujące okazy *Hedera helix* L. w Polsce. Arboretum Kórn. 32: 19—36.
- Browicz K., Gostyńska-Jakuszevska M. 1969. Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce 8: 29—32, Poznań.

Matuszkiewicz W. 1981. *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski*. PWN, Warszawa.

Mądalski J., Ciaciura M. 1969. *Nowe stanowisko owocującego bluszczu na Śląsku*. OTPN Zesz. Przyr. 9: 47—49.

Mądalski J., Ciaciura M. 1972. *Dwa nowe, naturalne stanowiska owocującego bluszczu (*Hedera helix* L.) na terenie Wrocławia*. OTPN Zesz. Przyr. 12: 11—14.

Okazały bluszcz pospolity *Hedera helix* w Starogardzie Łobeskim

Północno-zachodnia Polska bogata jest w stanowiska dużych okazów bluszczu pospolitego *Hedera helix*. Rzadko jednak spotyka się u nas okazy mające pień grubości przekraczającej kilkanaście centymetrów. Egzemplarze takie są wiekowe i najczęściej związane z siedzibami ludzkimi. Tak też jest z okazem rosnącym w Starogardzie Łobeskim w województwie szczecińskim.

Opisywany bluszcz pospolity rośnie na skraju pozostałości po dawnym, przydworskim parku, na granicy ze stadionem i jest widoczny z drogi prowadzącej do Starej Dobrzycy, która w tym miejscu, obsadzona wspaniałymi grabami, tworzy malowniczą, choć nieco zaniedbaną aleję.

U podstawy główny pień bluszczu osiągnął rozmiary 18 × 13 cm. Pierwsze rozwidlenie tego pędu jest na wysokości 137 cm (cieńszych, rosnących obok pędów nie pomierzono). Zwoje bluszczu oplatają praktycznie całą południową część dębu, na którym znalazły w przeszłości oparcie. Sięgają obecnie najwyższych jego gałązek (wysokość drzewa oszacowano na około 28 m). Od strony północnej, tj. zarośli parku, pędy bluszczu są cieńsze i mniej liczne. Dla uzupełnienia trzeba podać, iż dąb osiągnął obwód na wysokości 130 cm równy 355 cm, co daje grubość 113 cm.

Niestety, ten wspaniały okaz *Hedera helix*, podobnie jak i jego gospodarz, został okaleczony. Bluszcz ma, zwłaszcza w dolnej części pnia, liczne ślady po cięciach siekierą lub nożem. Na szczęście wandal nie zniszczył rośliny chronionej prawem. Natomiast dąb, na którym niebieską farbą namalowano numer 79 oraz ryszpakiem wycięto znak „X”, ma, obok nacięć zrobionych siekierą, w kilku miejscach zdartą korę i lyko. Największe uszkodzenie ma 175 cm wysokości i 48 cm szerokości. Rany te pochodzą sprzed kilku bądź nawet kilkunastu lat — o czym świadczy tkanka kalusowa na ich skraju.

Bluszcz ten w pełni zasługuje na konserwatorską ochronę jako pomnik przyrody. Niestety nigdzie w pobliżu, nie mówiąc o samym dębie, nie znaleziono tabliczki, świadczącej o działalności służb ochrony przyrody. A przecież w Starogardzie Łobeskim z pewnością jest